

- 3 Гундорова, Т. Соцреалізм: між модерном і авангардом / Т. Гундорова. – Слово і Час. – 2008. – № 4. – С. 14–21.
- 4 Льницький, М. Від епічності... до епічності / М. Льницький. – Дніпро. – 1981. – № 12. – С. 137–147.
- 5 Кандинська, В. Деякі аспекти естетики соціалістичного реалізму / В. Кандинська // На пошану пам'яті Віктора Китастого : зб. наук. праць / [упоряд. В. П. Моренець]. – Київ : ВД “КМ Академія”, 2004. – С. 274–282.
- 6 Кандинська, В. Естетичні та ідеологічні параметри української соцреалістичної прози та драматургії 30-х-50-х років / В. Кандинська. – Молода нація. – 2005. – № 2. – С. 62–90.
- 7 Констанкевич, І. Українська проза першої половини ХХ століття: автобіографічний дискурс / І. Констанкевич. – Луцьк : Вежа-Друк, 2014. – 419 с.
- 8 Ксьондзик, Н. В. Соцреалізм крізь призму класицизму / Н. В. Ксьондзик // Наукові записки НаУКМА. – 2009. – Т. 98 : Філологічні науки. – С. 78–82.
- 9 Шарова, Т. М. Літературно-художня творчість у радянській парадигмі: практики адаптації, логіка та аргументи конформізму / Т. М. Шарова // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Філологічні науки (літературознавство): зб. наук. праць / за ред. О. Філатової. – №1 (21), квітень. – Миколаїв : МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2018. – С. 143–149.
- 10 Шарова, Т. Аналіз навчального плану бакалавра спеціальності 014.01 Середня освіта. Українська мова і література / Т. Шарова, А. Землянська, С. Шаров // Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Серія «Філологія» 8 (76). – 2019. – С. 119–122.
- 11 Sharova, T. Самобутність та оригінальність української прози 20-30-х років ХХ ст. / T. Sharova, T. Posadna // Scientific Proceedings of Ostroh Academy National University. Philology Series. – 2018. – Т. 2. – №69. – С. 239–242.

The article presents canonization as a cultural and historical innovation in the literary practice of the twentieth century. Emphasis is placed on the canons of socialist realism, because this chronological time with the help of the artistic word sought to educate not an infantile personality, but a strong, holistic, responsible, able to exist within society.

It is emphasized that the dynamics of linguistic principles required from the writer a living colloquial language, which within the literary text became interesting with the features of art. It is pointed out that the writer was allowed to use all possible ways to influence the reader through literary techniques, but within their limits it is advisable to use common vocabulary without neologisms or specific vocabulary.

УДК 821.161.2-3.09

Т. М. ШАРОВА, В. О. КУЗЬМЕНКО

м. Мелітополь, Таврійський державний
агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного

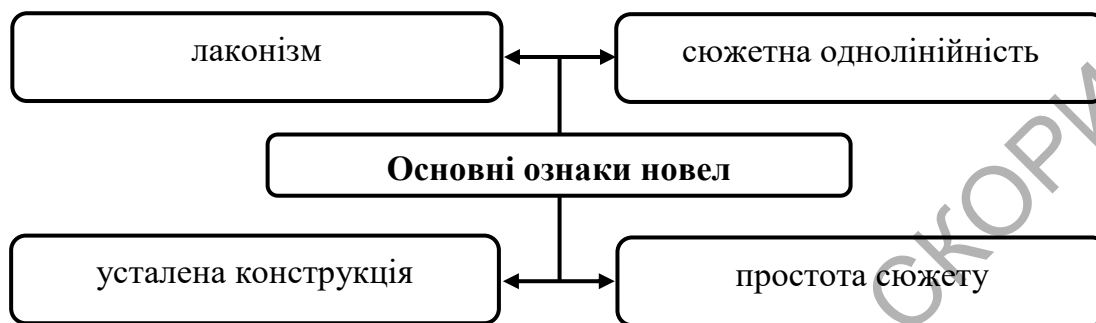
НОВЕЛА ЯК ОДИН ІЗ ПРОВІДНИХ ЖАНРІВ ЛІТЕРАТУРИ

У статті представлені особливості жанру новели в літературі. Акцентовано увагу на тому, що це один з небагатьох жанрів, де письменники намагалися змалювати внутрішній світ героїв, їх почуття та настрої. Наголошено на тому, що у таких коротких розповідях кожен персонаж є сформованою особистістю.

Канонічним в новелі є строга композиція з переломним моментом у сюжеті, а також мінімальна кількість персонажів. У висновку вказано, що структура новели змінювалася: образна система збагачувалась, синтезувались зображально-виражальні засоби, змінювались

генологічні характеристики. Акцентовано на тому, що шлях становлення новели був досить довгим та складним.

Останні роки у літературному просторі широкого розвитку набув жанр новели. Новела це невеликий прозовий епічний твір, у якому розповідь іде про незвичайну життєву подію з непередбаченим фіналом та яскраво вимальованою дією [1]. У перекладі з італійської новела – це новина, що передбачає впізнання чогось нового, несподіваного. Вона менша за роман, але більша за оповідання.

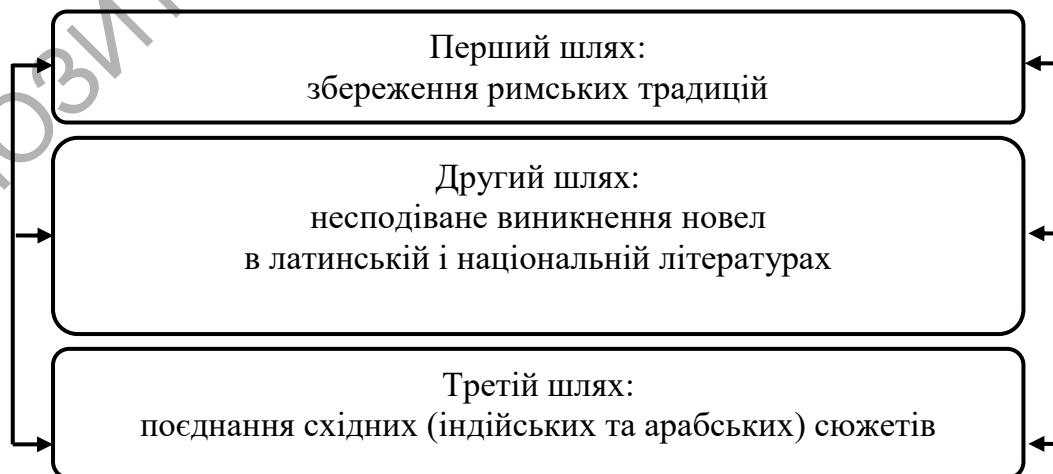

Слід зазначити, що це один з небагатьох жанрів, де письменники намагалися змалювати внутрішній світ героїв, їх почуття та настрої. У цих коротких розповідях кожен персонаж є сформованою особистістю. Канонічним в новелі є строга композиція з переломним моментом у сюжеті, а також мінімальна кількість персонажів. Написання цих, здавалося б, коротких розповідей потребує чималої уяви. Автор повинен по мінімуму виражати власні емоції у творі, і по максимуму висвітлювати думки та настрої головних героїв. Новела обертається навколо однієї події, яку автор описує з різних ракурсів. Напружений сюжет новели стовідсотково веде до найнеочікуванішого фіналу.

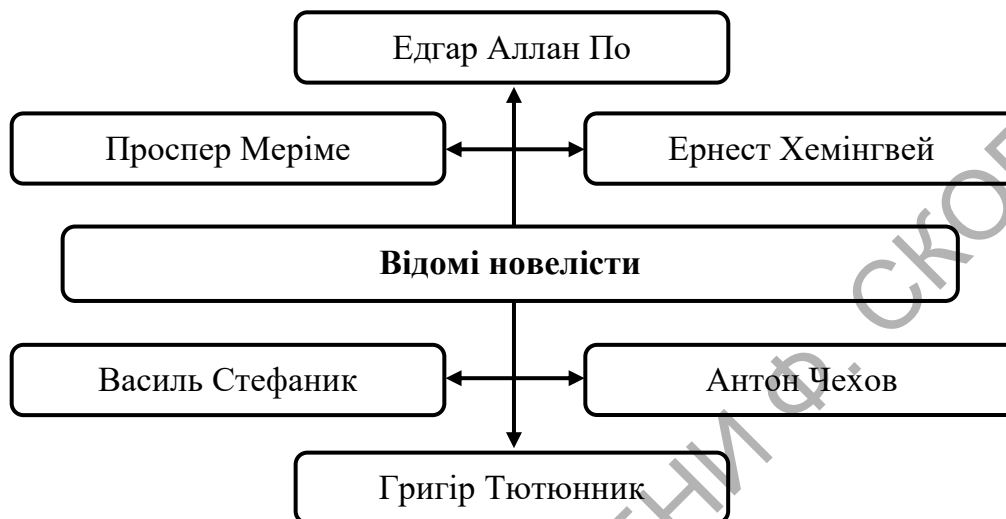
Новела дуже схожа на оповідання, але на відміну від нього вона має гостру і напружену дію, неочікуваний перебіг подій та незвичайний фінал. Їй властиві незвичайність та оригінальність явища, гострота сюжету, несподівана розв'язка.

Виникла новела ще в догомерівський період в Греції і одразу ж набула широкого вжитку [2]. Спочатку це були просто усні розважальні твори. Пізніше вони набули повчального характеру. Широкого використання у ті часи новела здобула у творах Геродота, Апулея, Федра [3]. В епоху елінізму новела набула еротичного змісту. Великою популярністю тоді почали користуватися «Мілетські оповідання» або ж «Мілетська байка». У більшості літературних творів вона виступала не як саме жанр, а лише як літературне вкраплення («Сатирикон» Патонія). Під час епохи середньовіччя новела мала три шляхи розвитку, які представлені на схемі 1:

Схема 1 – Шляхи розвитку новели

Остаточне жанрове становлення новели відбулося у XIV – XVI столітті в Італії. За часів панування епохи Відродження жанр новели набув гумористичного та сатиричного характеру, і використовували її задля передачі новин дня. Звідси і назва – новела. Тоді з'явилася найпопулярніша на той час збірка різноманітних оповідок під назвою «Новеліно», де йшлося про цікаві випадки з життя громадян [4]. В ній було вміщено понад сто новел від різних авторів, які потім хтось зібрав в одну збірку. Великої слави в Італії набули новели Джованні Боккаччо. Згодом кожне місто бажало мати таких неперевершених митців. Його наступником був Франко Скаккетті [5]. З плином часу в літературу приходили нові новелісти, які досягали значного успіху.

Через рухомість жанрових ознак дослідники по-різному оцінювали предмет зображення новелістичного жанру. Так, Гете на початку XIX століття дав визначення новелі, як «розповідь про нечувану подію» [6].

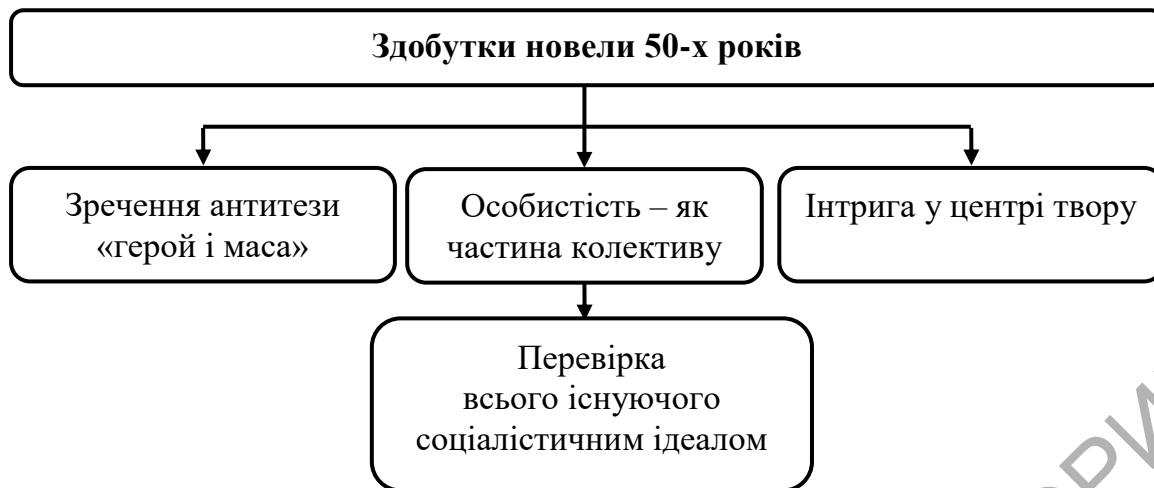
Ще однією особливістю новели є парадоксальність. Доречними завжди виступають пафос та іронія з драматичними відтінками. Художнє слово в цьому жанрі набуває найбільшої могутності. У сучасній новелі увага зосереджується вже не на епізоді з життя, а на певній секундній миті, яка сповна розкриває парадоксальність буття [10, с. 120].

У п'ятдесяті роки найбільш активно в новелі стала так звана «зосереджуюча мить», що являла собою відображення типів людей і конфліктів [8, с. 437]. Звичайно ж через це змінювались сюжет і мова твору, проте новела не перестала бути новелою.

Нова новела радянських часів нічим не відрізнялась від канонічної структури новели часів Стефаника: той же стислий сюжет, той же центральний конфлікт, навколо якого згруповані деталі і подробиці, завдяки чому в уяві читачів утворювався маленький конкретний світ. Проте були деякі відмінності в композиції: головний герой більше не був готовий миритися зі своєю долею, повний рішучості і відваги, він кидав їй виклик [8, с. 438].

У середині 50-х років Олександр Довженко говорив про вади, досягнення і перспективи мистецтва. Він вважав, що такі речі, як зубожіла ілюстрованість, низький інтелектуальний рівень народу, надмірний інтерес до побутових подробиць руйнувало всю красу мистецтва [8, с. 438]. Він вважав, що творам не вистачало розвиненості людських почуттів, людських відносин. Саме через те твори здавалися «сухими», схематичними. Своїми новелами «Зачарована Десна», «Поема про море» Олександр Петрович започатковував новий період у розвитку радянської літератури. Період, який відрікся від американо-західноєвропейських канонів. Період, який мав власні широкі горизонти, високоінтелектуальних героїв, складні конфлікти власної доби.

Не всі митці були згодні з Довженком. Багатьом митцям було не під силу вигадувати щось нове, власне, тому вони просто брали приклад з Довженка, і створювали новели Довженківського типу. Не мало митців взагалі відрікались від нового, тому писали твори за старими правилами. Лише не багатьом було під силу ставати новаторами своєї доби, відкривати щось нове, власне [8, с. 439].

Новелістика тієї доби намагалася витіснити ілюстрованість і поширення художніх досліджень [8, с. 439]. Такий спосіб написання новел почав вважатися занадто простим, примітивним. Не було нічого легше, ніж створити новелу на основі вже існуючого шаблону, і додати лише деякі деталі, взяті з будь якого роману. Це вже більше не вважалося явищем мистецтва, а було лише доказом того, що митець не знав справжнього життя. Прикладами такої літератури стали Л. Первомайський зі своєю збіркою «Материн солодкий хліб», О. Гончар з новелами «За щастя мить», «Кресафт», твори О. Сизоненка «Люди серед людей», «Яблука з осіннього саду». Примітивним явищем стали і новели В. Дрозда «Вино з троянд» та В. Симоненка «Серед тижня». Кращими вважалися новели таких митців, як П. Гуріненко, Ю. Збанацький, Р. Іванчук, М. Олійник, Г. Тютюнник [11, с. 75].

Розвиваючись, новела почала набувати нових жанрових особливостей. Так, наприклад, письменники почали відмовлятися від інтриги всередині твору, у більшій мірі використовувати подробиці буття, вводили у твір більше асоціативних зв'язків. У новій новелі приділялося більше уваги формуванню особистості, її духовному світові та громадянській мужності [8, с. 440].

П'ятдесяті роки славляться такими письменниками-новелістами, як Семен Журахович, Володимир Дрозд, Григорій Тютюнник. Ще до війни встигнув розквітнути талант Семена Жураховича. Його збірки «Велика розмова» (1955 р.), «Всі шукають алмазів» (1959 р.), «Знову все перед очима» (1962 р.), «Дерево під вікном» (1965 р.) подарували жанрові новели нові образи впертих і сором'язливих трудівників. Його новели нагадували поле битви, на якому зійшлися різноманітні характери [8, с. 440].

Наприклад, С. Жураховичу була притаманна саме та пластика, яка була необхідною для новел. Його проза була стриманою, точною, вражаючою. Незважаючи на те, що С. Журахович використовував багато епітетів, його твори були реалістичними, стриманими, точними. Естетична програма автора відбилась у його новелі «Людина, яку він не помітив». У новелі «Соняшники» автор стверджує, що красу людини не побачиш поза її ставленням до праці [8, с. 442].

Новеліст зображує простих людей у простих, буденних ситуаціях [7, с. 10]. Подавлені дивани, що пропахли пилюкою, колгоспні подвір'я з вітряними двигунами, поліське небо із тяжкими хмарами, руді гори і грудневе море, дві колгоспниці, що ніяково зупинились посеред зали. Коли митець пише про осінь, то шарудіння листя нагадує йому журавлину пісню, любов до яких простих речей автор порівнює з коханням до жінки, Семен Журахович відкриває прості але дуже цікаві характери і явища [9, с. 144].

У руслі реалістично-романтичної течії розвивалась і творчість О. Сизоненка. Своєрідною ознакою його творчості є напружена медитативність. Олександр Олександрович створив свій, особливий тип героя. Персонажі його творів вимогливі до себе і до оточуючих, сповнені щирою любов'ю та повагою до своїх земляків, вміють відривати красу у звичайному

[8, с. 450]. Найголовніше, що всі його герої – прості люди: хлібороби, механізатори, двірники, сторожі. О. Сизоненку притаманний мотив тривоги. У багатьох своїх новелах автор звертається до теми людини і війни [8, с. 452]. У таких творах яскраво вимальовуються образи смерті і слави.

Прийшовши в українську літературу на рубежу XIX – XX століття, новела відображала загальні тенденції розвитку модернізму. Не зважаючи на існування канонічних форм, вона демонструвала динамічність та мінливість. Структура новели змінювалася: образна система збагачувалась, синтезувались зображально-виражальні засоби, змінювалися генеалогічні характеристики. Шлях становлення новели був досить довгим та складним.

Список використаної літератури

- 1 Агеєва, В. Ритм як засіб подолання фабули / В. Агеєва. // Слово і час. – 1997. – №10. – С. 36.
- 2 Гладкова, Л. В. Особливості художнього світовідчуття Григора Тютюнника [Електронний ресурс] / Л. В. Гладкова. – Режим доступу: <http://md-eksperiment.org/post/20170519-osoblivosti-hudozhnogo-svitovidchuttya-grigora-tyutyunnika> 1.0.
- 3 Гончар, О. Доповідь [на 5-му з'їзді письменників України]. Літературна Україна. – 1966. 17 листопада. – С. 3–4. 2.0.
- 4 Гончар, О. Живописець правди (Григор Тютюнник). Чим живемо: на шляху до українського відродження / О. Гончар. – Київ : Радянський письменник, 1991. – 377 – С. 3.
- 5 Гурог. Антологія сучасної новелістики: зв'язок генерацій // Слово і час. – 1997. – №9. – С. 88.
- 6 Даниленко, В. Квіти в темній кімнаті: сучасна українська новела. Генеза. – 1997. – 432 с.
- 7 Демська-Будзуляк, Л. Гендерна інтерпретація жіночих та чоловічих образів в українській літературі кінця XIX – початку XX ст. / Л. Демська-Будзуляк. – Слово і час. – 2005. – №4. – С. 10–17.
- 8 Денисенко, О. Особливості поезики давніх українських новелістичних жанрів / О. Денисенко // Вісник ЗДУ: філолог. науки. – 2001. – №2. – С. 37–40.
- 9 Шарова, Т. М. Літературно-художня творчість у радянській парадигмі: практики адаптації, логіка та аргументи конформізму / Т. М. Шарова // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Філологічні науки (літературознавство) : зб. наук. праць / за ред. О. Філатової. – №1 (21), квітень. – Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2018. – С. 143–149.
- 10 Шарова, Т. Аналіз навчального плану бакалавра спеціальності 014.01 Середня освіта. Українська мова і література / Т. Шарова, А. Землянська, С. Шаров // Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Серія «Філологія» 8 (76). – 2019. – С. 119–122.
- 11 Шарова, Т. Формування комунікативно-діалогічної компетентності студентів-філологів / Т. Шарова, С. Шаров, О. Бородихіна // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія». – Вип. 29. – Т.1. – 2017. – С. 74–76.

The article presents the features of the genre of short stories in world literature. Emphasis is placed on the fact that this is one of the few genres where writers have tried to depict the inner world of the characters, their feelings and moods. It is emphasized that in such short stories each character is a formed personality.

Canonical in the novel is a strict composition with a turning point in the plot, as well as a minimum number of characters. In conclusion, it is indicated that the structure of the short story changed: the image system was enriched, pictorial and expressive means were synthesized, genealogical characteristics were changed. It is emphasized that the path of the novel was quite long and difficult.